

Foreldur skulu tora at siga kortanei

Tað er bláoygt at halda, at børnini bara drekka tað, tú gevur teimum við í ball, sigur Petur Reinert. Hann noktar at keypa børnum sínum rúsdrekka, fyrr enn tey eru 18 ár.

Tá børnini hjá Peturi Reinert í Leirvík fara í ball, kunnu tey akkurát tað sama spara sær at spyrja um eina øl ella tvær cider. Svartið er kortanei.

38 ára gamli Petur og kona hansara, Noomi, hava tað prinsipp, at tey keypa ikki rúsdrekka til børnini.

- Tú ert myndug, tá tú fyllir 18 ár, og áðrenn tað er ikki loyvt at keypa rúsdrekka. Tað er sera einfalt, heldur Petur Reinert, sum er lærari og fótbóltsdómari. Hann er pápi at trimum børnum í aldrinum 19, 13 og 0 ár.

Pedagogiskt fjas

Bersøgni lærarin úr Leirvík dylur ikki fyri, at hann heldur tað vera pedagogiskt fjas, at foreldur skulu lova børnum sínum alt. Foreldur skulu traðka í karakter og tora at siga nei uttan nakra sum helst grundgeving.

- Foreldur royna í alt ov stóran mun at vera vinir við børnini heldur enn at vera foreldur.

Hann er fullgreiður um, at børnini - eisini hansara - sníkja seg at drekka. Men heldur ikki tað fær hann at broyta meining og keypa teimum rúsdrekka.

Sjálvur snikti hann seg at drekka, áðrenn hann var 18 ár. Mamman visti tað, men segði ongantíð nakað.

Vil ikki vita tað

Dóttirin, Teresa, er nú 19 ár. Petur veit, at hon smakkaði sær á, áðrenn hon var 18. Einaferð hann avheintaði hana í bili í einari veitslu, sá hann, at hon hevði kenning. Hann læt sum einki. Men við morgunmatarborðið hevði unga daman

so ringa samvitsku, at hon fortaldi, at hon hevði drukkið kvöldið fyri.

- Eg vildi als ikki hava hetta at vita. Tí við hesum tvingaði hon meg at taka støðu til tað.

Dóttirin fekk onga revsing, men fekk at vita, at álit tekur langa tíð at byggja upp, men er skjótt at bróta niður.

Í hansara eygum er einki nýtt undir sóluni, tá tað snýr seg um hugin hjá ungfólki at smakka sær á. Tað hava tey gjørt tey seinastu 100 árinum, og vit fáa neyvan gjørt nakað við tað. Og so er Leirvík eftir hansara tykki eitt rættiliga lítið og trygt stað, um tey ungu skulu eksperimentera við rúsdrekka. Sjálvur heldur Petur, at tey hava eitt avslappað forhold til rúsdrekka heima. Tey hava javnan vín á borðinum fríggjakvöld. Konjakk og whisky stendur í skápinum, og øl er í garasjunum. Einki verður fjalt burtur.

Skulu hava sínar loynidómar

Liberalu foreldrini geva børnunum rúsdrekka, fyri at tey ikki skulu drekka alt møguligt - kanska sterkari - frá øðrum. Men hesa grundgevingina keypir Petur Reinert ikki.

- Fyri tí um eg keypi dóttirini seks øl, trúgv eg einki uppá, at hon heldur seg til tað. At halda at børnini bara drekka tað, sum tey fáa við sær frá foreldrunum, er forbankað bláoygt.

Tá ungfólk noyðast at krógva seg at drekka, so avmarkar hetta drekkariíð eitt sindur. Hvar tey ungu fáa rúsdrekka frá, veit hann ikki, men tað er helst frá onkrum, sum er eldri enn tey. Petur spyr ikki. Tey ungu skulu hava sínar loynidómar í frið.

78% av næmingum í 9.flokki í Evropa halda tað vera lætt at fáa fatur á rúsdrekka. Og 76% av føroysku næmingunum halda tað vera lætt at fáa hendur á rúsdrekka.

Kelda: ESPAD-kanningin 2015

Onki skal vera tabu heima hjá okkum

- Stóð tað til mín, drukku tær ikki, fyrr enn tær vóru 18 ár. Men vit foreldur mugu eisini vera realistisk, sigur Anna Dalsgaard, sum hevur givið sínum tannáringum rúsdrekka. Tað snýr seg um álit og gott samskipti.

Danska heilsustýrið mælir frá, at børn og ung undir 16 ár drekka alkohol. Og ung millum 16 og 18 ár eiga at drekka minst møguligt og ikki meira enn 5 alkoeindir í senn. Ein alkoeind er ein vanlig øl ella ein snapsur.

Kelda:
www.sundheds-
styrelsen.dk

51 ára gamla Anna Dalsgaard hevur saman við manninum, Jan, valt ta meira liberalu loysnina, tá tað kemur til ung og rúsdrekka. Døturnar, Rakul 26 ár, Katharina 19 ár og Hjördis 15 ár, hava nevnliga fingið rúsdrekka, áðrenn tær hava havt aldur at keypa sjálvar.

Stór tvístøða

Anna Dalsgaard viðgongur, at hetta er ein sera stór tvístøða. Hon er lærari og eisini SSP-lærari, og har vita tey alt um, at alkohol kann hava skaðiliga ávirkan á ungfólk.

- Stóð tað til mín, drukku tær ikki, fyrr enn tær vóru 18 ár. Men vit mugu eisini vera realistisk. Tær eru ungar, liva í einum sosialum samanhangi, og tað mugu vit fyrrihalda okkum til.

Sera grundleggjandi í heiminum hjá Annu og Jan er dialogurin – at kunna tosa saman.

- Vit vilja ikki hava nøkur tabu her í húsinum. Tað er týðningarmikið, at vit kunnu tosa um alt. Eisini tey keðiliga tingini. Og rúsdrekka.

Bara øl-styrki

Tá døturnar – vanligar í sambandi við veitslur í seinnu helvt av 9.flokki – fyrstu ferð hava spurt um at fáa øl við á veitslu, hava foreldrini tosað við tær um vandarnar av rúsdrekka, og so hava tær fingið eitt sindur við. Fyrstu ferð tveir cider,

og so er talið kanska komið upp á 4-6 t.d. á ólavsøku. Rúsdrekkað skal í styrki halda seg til veika ølið, tað merkir veðr ella classic. Einku vín, tí tað er ov sterkt.

Sjálvandi vilja tey helst hava genturnar bara at drekka tað, tær hava við heimanífrá. Men tað eydnast ikki altíð. Onkuntíð hava eldru genturnar havt meira promillu í sær enn tað, sum var í dósunum, tær fingi við.

- Vit eru ikki so bláoygd at halda, at tær ikki kundu funnið upp á at smakkað á okkurt frá øðrum. Men vit hava víst teimum stórt álit og vænta og vóna, at tær hava virðing fyri tí.

Álit og tætt samband

- Við at vísa teimum álit og møta teimum á leiðini í teirra ynski, er størri møguleiki at varðveita góða dialogin og álitíð til okkara børn. Tað hevur altíð havt ómetaliga stóran týðning fyri okkum sum foreldur. Tær skulu kunna siga við okkum, tá tað var stuttligt í býnum, og tá tað var minni stuttligt, sigur Anna Dalsgaard.

- At sleppa undan, at ung undir 18 ár fara at drekka, er helst at seta málið ov høgt, heldur Anna. Men átøkini, sum SSP hevur havt fyri 7. flokkunum seinastu árin, og sum enda við rús- og roykfríum dansi, kundu kanska verið gjørd fyri 8. og 9. flokkar eisini. Tí næmingarnir hava júkað um at fáa eitt slíkt tiltak aftur.

Okkurt lógið hendir eftir jóla í 9. flokki

Nógv foreldur eru ov liberal viðvíkjandi rúsdrekka, sigur SSP-ráðgevin, sum biður foreldrini vera meira strong.

- Eg veit ikki, hvat hendir, men kann bara staðfesta, at okkurt broytist miðskeiðis í 9. flokki. Tá kemur rúsdrekka uppí, og tey gerast upptikin av endaveitslum, gallaveitslum og tilíkkum, sigur Óli Rubeksen, SSP-ráðgevi. Í sínum starvi ráðgevir hann næmingum og foreldrum um m.a. rúsdrekka. Missiónin er at fáa tey ungu at biða sum longst at taka fyrsta smakkin - og annars at drekka sum minst. Hetta eydnast partvís, tí ábendingar eru um, at byrjanaraldurin hækkar eitt vet, sigur Óli Rubeksen og sigur samstundis, at framvegis eru nógv, sum smakka sær á, áðrenn tey eru 18 ár.

Opin og ov liberal

Hann heldur, at tey ungu drekka meira ódult í dag.

- Fyrr gjørdi tú tær ómak at royna at vera edrú, tá tú komst heim aftaná veitsluna. Men tann virðingin ella óttin er ikki so nógv longur. Nógv foreldur eru rættiliga liberal viðvíkjandi rúsdrekka til tannáringar. Ov liberal, spyrst tú Óla. Summi keypa børnunum rúsdrekka í 9. flokki ella góðtaka, at systkini keypa fyri tey. Kanska við eini misskiltari fatan, at um tey sjálvi geva barninum rúsdrekka, so halda tey seg til tað. Men royndirnar sum SSP-ráðgevi siga honum, at tað loysir seg best at siga nei. - Onki er svart-hvítt, men nógv bendir á, at har foreldur fylgja við og eru afturhaldin við rúsdrekka, er betri javnvág hjá teimum ungu, og tey drekka minni. Eisini seinni í lívinum, staðfestir Óli Rubeksen.

Bólkatrýst

Ofta er tað bólkatrýst, sum fær tey ungu at smakka sær á. Tey gera tað, tí tey kulu í flokkinum gera tað, og tey vilja ikki vera uttanfyri. Ein fatan er, at tú eigur at drekka, tí øll hini gera tað. Hetta er fleirtalsmisskiljing, tí tað eru eisini nógv ung, sum ikki drekka, sigur Óli Rubeksen.

- Nøkur heilt fá hvíla so mikið væl í sær sjálvum, at tey tora væl at siga nei. Men tey flestu tráa eftir felagsskapinum og at hoyra til.

Fyri at linka bólkatrýstið roynir SSP at vísa á øll tey, sum IKKI drekka. Tá hagtøl vísa, at 40 prosent í einum árgangi smakka sær á, er tað týðningarmikið at fortelja um tey 60 prosentini, sum ikki drekka. At vanda argumentatiónini hevur ávirkan á tey ungu, sigur Óli Rubeksen

17 er meira enn 15

Hóast hann mælir føroyskum foreldrum til at vera meira strong við rúsdrekka, eru undantøk. Tað er hóast alt munur á at vera 15 ár og 17 ár.

- Hava tey verið á fjalli, og snapsurin gongur runt, tá seyðurin er komin til haldar, er onki forgjørt í, at 17 ára gamli fjallmaðurin fær sær upp í munnin, tá hini fáa sær. Vit skulu heldur ikki vera so

fýrkantað, sigur Óli Rubeksen.

Hansara bestu ráð eru, at foreldrini tosa við tannáringarnar um rúsdrekka - og onnur viðurskifti, sum hava týðning fyri tey. Hetta prátið skal takast "í friðartíð", altsó áðrenn sonurin ella dóttirin biður um sína fyrstu øl. Og tí er 13-14 ár ein hóskaandi aldur.

Í Danmark er byrjanaraldurin til rúsdrekka hækkaður seinastu árin, og tey ungu drekka heldur minni. Í 2014 byrjaðu 48% av teimum ungu at drekka, tá tey vóru 15-16 ára gomul, meðan 41% byrjaðu sum 13-14 ára gomul. Fimm ár frammanundan var talið umvent. Hagtølini vísa eisini, at færri drekka regluliga. Talið á 15 ára gomlum, sum drekka hvørja viku, er minkað niður í ein triðing síðan 2002.

Kelda: www.alkoholdialog.dk